

КАТЕГОРІЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В АСПЕКТІ ТРАНСЛЯЦІЇ

На сучасному етапі розвитку перекладознавства змінився статус категорії темпоральності – наразі у фокусі наукової уваги перебуває семантика, зокрема й інваріантна, яку функціонально репрезентовано у складній взаємодії морфологічного та синтаксичного, або так званого контекстуального (термін В. Барчука) часу. Зокрема, йдеться про зіставлення крізь призму трансляції способів репрезентації граматичної темпоральності, процесуальності в англійській та українській мовах, дієслівної синтагматики наукової мови, корелятивних синтагматичних відношень між дієслівними системами англійської та української мов, кореляції формально-синтаксичних та семантико-синтаксичних параметрів головного компонента односкладного речення тощо.

Як зазначає з приводу глибшого занурення у систему розгляду синтаксичних одиниць А. М. Приходько, «прирост знання тут забезпечує аналіз взаємозв'язку між синтаксичним, семантичним та прагматичним рівнями репрезентації складносурядного речення», виявлення особливості репрезентації його «когнітивно-семантичних та комунікативно-прагматичних параметрів» [3, с. 6]. Не менш значущою в цьому аспекті, на думку А.В. Лепетюхи, є зворотня реконструкція «процесів трансформації первинної структури в межах функціонально-семантичного макрополя синтаксичної синонімії» [2, с. 2]. Слід підкреслити, що на сучасному етапі поняття темпоральності й часу не отожднюються, натомість морфологічний та синтаксичний (контекстуальний) час розглядаються як типологічний функціонально-граматичний вияв категорії темпоральності.

Важливою для встановлення в процесі трансляції відношень динамічної еквівалентності вважаємо ідіотетичність дієслівної семантики (термін Н. Іваницької), яка оприлюднюється в мовленнєвих реалізаціях. При цьому на рівні синтагми породжуються зіставні таксиси симетричного чи асиметричного типів, актуалізується градація координативних або єднальних відношень «по лінії акцентування рівнозначності», зокрема, ситуацій, крізь призму рецепції [3, с. 147]. Для нас суттєвою є думка щодо об'єктивації естетичного ставлення перекладача в процесі поетичного перекладу, коли відбувається естетична актуалізація категорії темпоральності у точці перетину координат морфологічного й контекстуального вираження часу, при цьому індивідуальна естетична платформа перекладача впливає на

формування й вираження поетичної думки засобами цільової мови в умовах сприймаючої лінгвокультури.

Цей відбиток простежується й у своєрідності реалізації категорії темпоральності в процесі перекладання С. Караванським 2 сонету Вільяма Шекспіра з групи 1–17 Procreation («Продовження роду») [1, с. 70, 73]. Центральним образом є циклічний, герменевтично замкнений образ *Часу*, але не історичний, а природний, якому підвладне швидкоплинне людське життя: *When forty winters shall beseige thy brow, // And dig big trenches in thy beauty's field* [4, с. 1106]. У перекладі С. Караванського *Час* реметафоризується, образ пересотворюється за рахунок поєднання метафори з персоніфікацією: *Коли твоє чоло за сорок зим // Поріже невблаганний плуг життя* [1, с. 70]. «Зими» як засіб уособлення часу піддано реметафоризації і зведено до узувальної часової віхи, яка вказує на швидке наближення старості. Присудок інвертовано з метою створення розгорнутого порівняння, побудованого на засадах народно-пісенної традиції за схемою «коли... тоді»: *Коли твоє чоло за сорок зим // Поріже невблаганний плуг життя // ... Тоді себе самого запитай* [1, с. 70]. Предикацію *shall beseige / dig* у перекладі компресовано, при цьому на рівні синтаксеми зіставність симетричного типу втрачено, єднальні відношення «по лінії акцентування рівнозначності», виражено через імплікації, семантику графемного часу контекстуально реалізовано через майбутній синтаксичний час. Здійснено смисловий розвиток, використано прийом додавання з метою уведення метафори *плуг життя*, аксіологічна валентність якої градаційно посилюється за рахунок атрибуту *невблаганний*. Загалом уявлення про *життя як про невблаганного плугаря, який квапиться порізати чоло зморшками*, не є типовим для української культурної традиції, тому можна зробити висновок про намагання наблизити читача до естетичних ідеалів автора оригіналу, що робить образ перекладача гомоморфним (термін О. Ребрія) відносно авторського.

Отже, незважаючи на асиметрію формальної реалізації категорії темпоральності в англійській та українській мовах, проблема неперекладності вирішується за рахунок трансформації номіналізації, оскільки предикат компресовано й зв'язок між синтаксичним, семантичним та прагматичним рівнями репрезентації темпоральності передано через імплікації, що, на нашу думку, може стати прологом подальших досліджень заявленої проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Shakespeare W. The Complete Works [Text] / W. Shakespeare. – Oxford : Oxford University Press, 1943. – 1164p.

2. Лепетюха А. В. Моно- та поліпредикативні висловлення із синтаксичною синонімією (на матеріалі французької художньої прози XX –

початку ХХІ століть [Текст] / А. Лепетюха. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2020. – 344 с.

3. Приходько А. М. Складносурядне речення сучасній німецькій мові [Текст] / А. Приходько. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 292 с.

4. Караванський С. Книга-журнал одного автора [Текст] / С. Караванський. – Львів : БаК, 2010. – 240 с.